ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 23ης Σεπτεμβρίου 2003 *

Στην υπόθεση Τ-308/01,

Henkel KGaA, με έδρα το Düsseldorf (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τον C. Osterrieth, δικηγόρο, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ), εκπροσωπούμενο από τον O. Waelbroeck,

καθού,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

όπου ο έτερος διάδικος κατά τη διαδικασία ενώπιον του τμήματος προσφυγών του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) είναι η

LHS (UK) Ltd, με έδρα το Cheadle Hulme (Ηνωμένο Βασίλειο),

που έχει ως αντικείμενο προσφυγή κατά της αποφάσεως του τρίτου τμήματος προσφυγών του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) της 12ης Σεπτεμβρίου 2001 (υπόθεση R 738/2000-3) επί διαδικασίας ανακοπής μεταξύ Henkel KGaA και LHS (UK) Ltd,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους N. J. Forwood, πρόεδρο, J. Pirrung και A. W. H. Meij, δικαστές,

γραμματέας: D. Christensen, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 15ης Ιανουαρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το νομικό πλαίσιο

1 Τα άρθρα 43, 59, 61, 62, 74 και 76 του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε, προβλέπουν τα εξής:

«*Άρθρο 43*

Εξέταση της ανακοπής

[...]

2. Μετά από αίτηση του καταθέτη, ο ανακόπτων δικαιούχος προγενέστερου κοινοτικού σήματος οφείλει να αποδείξει ότι, κατά τη διάρκεια των πέντε ετών που προηγήθηκαν της δημοσίευσης της αίτησης κοινοτικού σήματος, είχε γίνει ουσιαστική χρήση του προγενέστερου κοινοτικού σήματος στην Κοινότητα για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία καταχωρήθηκε και επί των οποίων βασίζεται η ανακοπή του [...]. Αν δεν αποδειχθούν τα ανωτέρω, η ανακοπή απορρίπτεται. [...]

3. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται στα προγενέστερα εθνικά σήματα [...], υπό τον όρο [εξυπακούεται δε] ότι η χρήση στην Κοινότητα αντικαθίσταται από τη χρήση στο κράτος μέλος στο οποίο προστατεύεται το προγενέστερο εθνικό σήμα.

[...]

Άρθρο 59

Προθεσμία και τύπος

[...] Εντός προθεσμίας τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της απόφασης, πρέπει να κατατεθεί γραπτώς υπόμνημα που να εκθέτει τους λόγους της προσφυγής.

Άρθρο 61

Εξέταση της προσφυγής

1. Αν η προσφυγή είναι παραδεκτή, το τμήμα προσφυγών εξετάζει αν είναι και κατ' ουσία βάσιμη.

[...]

Άρθρο 62

Απόφαση επί της προσφυγής

1. Μετά την εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας, το τμήμα προσφυγών αποφαίνεται επί της προσφυγής. Δύναται, είτε να ασκήσει τις αρμοδιότητες του τμήματος που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, είτε να αναπέμψει την υπόθεση στο τμήμα αυτό για τα περαιτέρω.

[...]

Άρθρο 74

Αυτεπάγγελτη εξέταση των πραγματικών περιστατικών

1. Κατά την ενώπιόν του διαδικασία, το Γραφείο εξετάζει τα πραγματικά περιστατικά· εντούτοις, σε διαδικασία που αφορά τους σχετικούς λόγους απαραδέκτου της καταχώρισης, η εξέταση περιορίζεται στα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι καθώς και τα υποβληθέντα από αυτούς αιτήματα.

2. Το Γραφείο μπορεί να μη λαμβάνει υπόψη πραγματικά περιστατικά που δεν επικαλέστηκαν ή αποδείξεις που δεν προσεκόμισαν εγκαίρως οι διάδικοι.

Άρθρο 76

Αποδεικτική διαδικασία

1. Σε κάθε διαδικασία ενώπιον του Γραφείου, επιτρέπονται ιδίως τα ακόλουθα αποδεικτικά μέσα:

[...]

στ) οι έγγραφες ένορκες βεβαιώσεις ή υπεύθυνες δηλώσεις ή οι δηλώσεις οι οποίες έχουν ισοδύναμο αποτέλεσμα σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους στο οποίο συντάσσονται.

[...]»

2 Οι κανόνες 22 και 48 του κανονισμού (ΕΚ) 2868/95 της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 1995, περί της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 (ΕΕ L 303, σ. 1), προβλέπουν τα εξής:

«*Κανόνας 22*

Απόδειξη της χρήσης

1. Αν ο ανακόπτων υποχρεούται, σύμφωνα με το άρθρο 43, παράγραφοι 2 ή 3, του κανονισμού [40/94], να αποδείξει ότι έγινε χρήση του σήματος [...], το Γραφείο τον καλεί να προσκομίσει, μέσα σε προθεσμία που του τάσσει, τα απαιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία. Αν ο ανακόπτων δεν προσκομίσει αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία εμπρόθεσμα, το Γραφείο απορρίπτει την ανακοπή.

2. Οι ενδείξεις και τα αποδεικτικά στοιχεία για την απόδειξη της χρήσης αφορούν τον τόπο, το χρόνο, την έκταση και τη φύση της χρήσης του αντιτάξιμου σήματος των προϊόντων και υπηρεσιών ως προς τις οποίες ασκήθηκε η ανακοπή και στις οποίες βασίζεται, και σχετικά αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με την παράγραφο 3.

3. Τα αποδεικτικά μέσα πρέπει να περιορίζονται κατά προτίμηση μόνον στην κατάθεση δικαιολογητικών και απτών πειστηρίων όπως π.χ. συσκευασίες, ετικέτες, τιμοκατάλογοι, κατάλογοι, τιμολόγια, φωτογραφίες, αγγελίες στις εφημερίδες καθώς και οι γραπτές δηλώσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 76, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού [40/94].

[...]

Κανόνας 48

Περιεχόμενο του δικογράφου της προσφυγής

1. Το δικόγραφο της προσφυγής περιέχει:

[...]

γ) προσδιορισμό της προσβαλλόμενης απόφασης και μέχρι ποιο σημείο ζητείται η τροποποίηση ή η ακύρωσή της.

[...]»

Το ιστορικό της διαφοράς

3 Την 1η Απριλίου 1996, ο έτερος διάδικος κατά τη διαδικασία ενώπιον του τμήματος προσφυγών του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (στο εξής: Γραφείο), ο οποίος έφερε τότε την επωνυμία Laporte ESD Ltd, υπέβαλε στο Γραφείο αίτηση καταχωρίσεως κοινοτικού σήματος.

4 Το σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση είναι το λεκτικό σημείο KLEENCARE.

5 Η καταχώριση του σήματος ζητήθηκε, αφενός, για προϊόντα εμπίπτοντα στις κλάσεις 1 και 3 κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας που αφορά την κατάταξη προϊόντων και υπηρεσιών με σκοπό την καταχώριση των σημάτων, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως αναθεωρήθηκε και τροποποιήθηκε, και αντιστοιχούν στην ακόλουθη περιγραφή:

— «Χημικές ουσίες και χημικά παρασκευάσματα και προϊόντα· απορρυπαντικά, απολυμαντικά και παρασκευάσματα αφαίρεσης λίπους για χρήση στη βιομηχανία και σε μεθόδους επεξεργασίας», που εμπίπτουν στην κλάση 1·

— «παρασκευάσματα για καθαρισμό, αφαίρεση λίπους, απόξεση, στίλβωση και πλύσιμο· απορρυπαντικά· απολιπαντικά παρασκευάσματα· προϊόντα αφαίρεσης της σκουριάς· σαπούνια και παρασκευάσματα για την περιποίηση του δέρματος», που εμπίπτουν στην κλάση 3.

6 Αφετέρου, η καταχώριση του σήματος ζητήθηκε για ορισμένα άλλα προϊόντα εμπίπτοντα στις κλάσεις 1 και 5 καθώς και για ορισμένες υπηρεσίες εμπίπτουσες στην κλάση 42 κατά την έννοια του διακανονισμού της Νίκαιας.

7 Στις 26 Οκτωβρίου 1998, η αίτηση καταχωρίσεως σήματος δημοσιεύθηκε στο *Δελτίο κοινοτικών σημάτων*.

8 Στις 26 Ιανουαρίου 1999, η προσφεύγουσα άσκησε ανακοπή δυνάμει του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, όσον αφορά τις κατηγορίες προϊόντων που μνημονεύονται ανωτέρω στη σκέψη 5. Η ανακοπή στηρίζεται στην ύπαρξη σήματος καταχωρισμένου στη Γερμανία στις 11 Ιανουαρίου 1965. Το σήμα αυτό (στο εξής: προγενέστερο σήμα), το οποίο συνίσταται στο λεκτικό σημείο CARCLIN, είναι καταχωρισμένο για ορισμένα προϊόντα εμπίπτοντα στις κλάσεις 1 και 2 κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας. Προς στήριξη της ανακοπής, η προσφεύγουσα επικαλέστηκε τον σχετικό λόγο απαραδέκτου στον οποίο αναφέρεται το άρθρο 8, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94.

9 Στις 24 Μαΐου 1999, ο έτερος διάδικος κατά τη διαδικασία ενώπιον του τμήματος προσφυγών ζήτησε να προσκομίσει η προσφεύγουσα την απόδειξη, σύμφωνα με το άρθρο 43, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 40/94, ότι το προγενέστερο σήμα, κατά τα πέντε τελευταία έτη προ της δημοσιεύσεως της αιτήσεως καταχωρίσεως, είχε αποτελέσει αντικείμενο ουσιαστικής χρήσεως στο κράτος μέλος εντός του οποίου το σήμα αυτό ετύγχανε προστασίας. Με ανακοίνωση της 27ης Ιουλίου 1999, το τμήμα ανακοπών του Γραφείου (στο εξής: τμήμα ανακοπών) κάλεσε την προσφεύγουσα να προσκομίσει την απόδειξη αυτή εντός προθεσμίας δύο μηνών.

10 Η προσφεύγουσα κοινοποίησε στο Γραφείο, πρώτον, δήλωση με τίτλο «Eidesstattliche Versicherung» (ένορκη διαβεβαίωση) του βιομηχανικού διευθυντή της Blacha η οποία ήταν συνημμένη σε έγγραφο της 9ης Σεπτεμβρίου 1999 που περιήλθε στο Γραφείο στις 10 Σεπτεμβρίου 1999. Ο εν λόγω διευθυντής αναφέρει στη δήλωση αυτή ότι το προγενέστερο σήμα χρησιμοποιείται από ετών από την προσφεύγουσα «για τον καθαρισμό αυτοκινήτων οχημάτων», ότι ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε από τις πωλήσεις υπό το σήμα αυτό ανήλθε, κατά τα έτη 1993 έως 1995, αντιστοίχως σε 1 200 000, 1 400 000 και 1 500 000 γερμανικά μάρκα (DEM) και ότι έχει απόλυτη συνείδηση του ότι η ενόρκως διενεργούμενη ψευδής δήλωση τιμωρείται. Δεύτερον, η προσφεύγουσα προσκόμισε τρεις ετικέτες επί των οποίων το προγενέστερο σήμα αναγράφεται με παχείς καλλιτεχνικούς χαρακτήρες. Τρίτον, προσκόμισε πέντε οδηγίες χρήσεως, συντεταγμένες στη γερμανική γλώσσα, οι οποίες αναφέρονται σε διάφορες προϊόντα καθαρισμού για αυτοκίνητα οχήματα και στις οποίες αναγράφονται το προγενέστερο σήμα με μαύρους χαρακτήρες καθώς και διάφορες ημερομηνίες μεταξύ της 24ης Οκτωβρίου 1995 και της 25ης Σεπτεμβρίου 1998.

11 Με απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, το τμήμα ανακοπών απέρριψε την ανακοπή με το αιτιολογικό ότι οι προσκομισθείσες από την προσφεύγουσα αποδείξεις ήταν ανεπαρκείς για να αποδείξουν ότι το προγενέστερο σήμα είχε αποτελέσει το αντικείμενο ουσιαστικής χρήσεως. Το τμήμα ανακοπών εκτίμησε κατ' ουσίαν ότι οι δηλώσεις που προέρχονται από μετέχοντα στη διαδικασία έχουν αποδεικτική ισχύ υποδεέστερη εκείνης των δηλώσεων οι οποίες προέρχονται από τρίτα πρόσωπα. Το τμήμα ανακοπών έκρινε επομένως ότι, εν προκειμένω, εφόσον η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε επιπλέον τιμολόγια, μόνη η δήλωση του διευθυντή Blacha δεν αρκούσε για να αποδείξει τον ουσιαστικό χαρακτήρα της χρήσεως της οποίας είχε αποτελέσει αντικείμενο το προγενέστερο σήμα.

12 Στις 7 Ιουλίου 2000, η Γραφείο άσκησε προσφυγή ενώπιον του Γραφείου, δυνάμει του άρθρου 59 του κανονισμού 40/94. Στις 30 Οκτωβρίου 2000, η προσφεύγουσα κατέθεσε υπόμνημα στο οποίο εξέθετε τους λόγους της προσφυγής της. Στο υπόμνημα αυτό αναφέρονταν τα εξής: «[...] As the opposition division has rejected our opposition [...] due to an insufficient proof of the extent of use of our trade mark "CARCLIN" we hereby submit invoices [...] with one of our CARCLIN customers for the relevant period. We are confident that these documents prove the extent of use and that the proof of use is sufficient to indicate the genuine use of the earlier mark. [...] We therefore request to overturn the opposition division's decision. [...]» («[...] Επειδή το τμήμα ανακοπών απέρριψε την ανακοπή μας [...] με το αιτιολογικό ότι τα αποδει-

κτικά στοιχεία αναφορικά με την ουσιαστική χρήση του σήματος "CARCLIN" ήταν ανεπαρκή, προσκομίζουμε τιμολόγια [...] απευθυνόμενα σε έναν από τους αγοραστές των προϊόντων με το σήμα CARCLIN κατά την οικεία περίοδο. Είμαστε πεπεισμένοι ότι τα έγγραφα αυτά αποδεικνύουν τον εκτεταμένο χαρακτήρα της χρήσεως και ότι η απόδειξη της χρήσεως αποτελεί επαρκή ένδειξη του ουσιαστικού χαρακτήρα της χρήσεως του προγενέστερου σήματος. [...] Για τους λόγους αυτούς, ζητούμε την αναθεώρηση της αποφάσεως του τμήματος ανακοπών [...]». Τα εν λόγω τιμολόγια ήταν συνημμένα στο ανωτέρω υπόμνημα.

13 Με απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2001 (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η οποία κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα στις 15 Οκτωβρίου 2001, το τρίτο τμήμα προσφυγών του Γραφείου (στο εξής: τμήμα προσφυγών) απέρριψε την προσφυγή. Το τμήμα προσφυγών έκρινε κατ' ουσίαν ότι η προσφεύγουσα δεν είχε αμφισβητήσει την εκτίμηση του τμήματος ανακοπών κατά την οποία τα προσκομισθέντα από την προσφεύγουσα ενώπιόν του αποδεικτικά στοιχεία ήταν ανεπαρκή για να αποδείξουν ότι το προγενέστερο σήμα είχε αποτελέσει αντικείμενο ουσιαστικής χρήσεως (σημείο 12 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Όσον αφορά τα νέα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η προσφεύγουσα με το υπόμνημα στο οποίο εκτίθενται οι λόγοι της προσφυγής της, το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι, στις διαδικασίες inter partes, οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να προβάλλουν όλα τα επιχειρήματα και να προσκομίζουν όλα τα αποδεικτικά στοιχεία όταν καλούνται προς τούτο από τη διοικητική μονάδα η οποία αποφαίνεται σε πρώτο βαθμό στα πλαίσια του Γραφείου. Κατά συνέπεια, το τμήμα προσφυγών κατέληξε εν προκειμένω στο συμπέρασμα ότι τα νέα αυτά αποδεικτικά στοιχεία δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη, δεδομένου ότι θα μπορούσαν να είχαν προσκομιστεί κατά τη διαδικασία ενώπιον του τμήματος ανακοπών (σημεία 13 έως 15 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

14 Με δικόγραφο, συντεταγμένο στην αγγλική, που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 10 Δεκεμβρίου 2001, η προσφεύγουσα άσκησε την παρούσα προσφυγή. Ο έτερος διάδικος κατά τη διαδικασία ενώπιον του τμήματος προσφυγών δεν αντιτέθηκε, εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας από τη Γραμματεία του Πρωτοδικείου, στο να είναι γλώσσα της διαδικασίας η αγγλική. Το Γραφείο κατέθεσε το υπόμνημα αντικρούσεως στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 3 Απριλίου 2002.

15 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·

— να καταδικάσει το Γραφείο στα δικαστικά έξοδα.

16 Το Γραφείο ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

17 Προς στήριξη της προσφυγής της, η προσφεύγουσα προβάλλει πέντε λόγους. Ο πρώτος λόγος αντλείται από την παράβαση της υποχρεώσεως του τμήματος προσφυγών να εξετάσει κατά τρόπο εξαντλητικό την απόφαση του τμήματος ανακοπών. Ο δεύτερος λόγος αντλείται από την εκ μέρους του τμήματος ανακοπών παράβαση των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 76, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού 40/94 και του κανόνα 22, παράγραφος 3, του κανονισμού 2868/95. Ο τρίτος και ο τέταρτος λόγος, οι οποίοι προβάλλονται επικουρικώς, αντλούνται από την εκ μέρους του τμήματος ανακοπών, προσβολή του δικαιώμα-

τος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και από την παραβίαση των διαδικαστικών αρχών που είναι γενικώς δεκτές στα κράτη μέλη. Ο πέμπτος λόγος, ο οποίος προβάλλεται επίσης επικουρικώς, αντλείται από την παράβαση του άρθρου 74, παράγραφος 2, του κανονισμού 40/94. Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι πρέπει κατ' αρχάς να εξεταστεί ο πρώτος λόγος ο οποίος αντλείται από την παράβαση της υποχρεώσεως του τμήματος προσφυγών να εξετάσει κατά τρόπο εξαντλητικό την απόφαση του τμήματος ανακοπών.

Επιχειρήματα των διαδίκων

18 Η προσφεύγουσα προσάπτει στο τμήμα προσφυγών ότι υπέπεσε σε σφάλμα περί το δίκαιο εκτιμώντας ότι δεν είχε την υποχρέωση να εξετάσει κατά τρόπο εξαντλητικό την απόφαση του τμήματος ανακοπών και, ιδίως, την απόρριψη από το τμήμα αυτό της δηλώσεως του Blacha. Κατά την προσφεύγουσα, η ratio legis της διαδικασίας προσφυγής που εισάγεται με τα άρθρα 57 επ. του κανονισμού 40/94 είναι η εξασφάλιση της νομιμότητας των αποφάσεων του Γραφείου μέσω ελέγχου βασιζόμενου σε πλήρη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που επικαλούνται οι διάδικοι. Συναφώς, η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 62, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 40/94, το τμήμα προσφυγών μπορεί είτε να ασκήσει τις αρμοδιότητες του τμήματος ανακοπών που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση είτε να αναπέμψει την υπόθεση στο τμήμα αυτό για τα περαιτέρω.

19 Επιπλέον, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι, γενικώς, το τμήμα προσφυγών δεν μπορεί να περιορίσει ούτε την αρμοδιότητά του ούτε την υποχρέωσή του να προβαίνει σε εξαντλητικό έλεγχο της αποφάσεως του τμήματος ανακοπών. Συναφώς, αναφέρεται στον κανόνα 48 του κανονισμού 2868/95, κατά τον οποίο το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιλαμβάνει απλώς μια ένδειξη περί του αν ζητείται η ακύρωση ή η τροποποίηση της προσβαλλομένης αποφάσεως ενώπιον του τμήματος προσφυγών.

20 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η ασκηθείσα ενώπιον του Γραφείου προσφυγή της σκοπούσε στην ακύρωση της αποφάσεως του τμήματος ανακοπών

χωρίς να περιορίζει ουδόλως την αρμοδιότητα του τμήματος προσφυγών όσον αφορά την έκταση του ελέγχου του. Συναφώς, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι προσκόμισε νέα αποδεικτικά στοιχεία στο στάδιο της προσφυγής μόνο προληπτικώς, για την περίπτωση κατά την οποία το τμήμα προσφυγών θα συμμεριζόταν την εκ μέρους του τμήματος ανακοπών εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων που είχαν προσκομιστεί ενώπιόν του. Επομένως, κατά την προσφεύγουσα το τμήμα προσφυγών ήταν υποχρεωμένο να προβεί σε εξαντλητικό έλεγχο της αποφάσεως του τμήματος ανακοπών.

21 Το Γραφείο αντιτείνει ότι, το υπόμνημα στο οποίο εξέθεσε τους λόγους της προσφυγή που άσκησε ενώπιον του Γραφείου, η προσφεύγουσα περιορίστηκε στον ισχυρισμό ότι, βάσει των νέων αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε, το γεγονός ότι το προγενέστερο σήμα είχε αποτελέσει αντικείμενο ουσιαστικής χρήσεως έπρεπε να θεωρηθεί ως αποδεδειγμένο. Επιπλέον, το Γραφείο υποστηρίζει ότι το εν λόγω υπόμνημα ουδέν στοιχείο περιλαμβάνει που να παρέχει τη δυνατότητα στο τμήμα προσφυγών να συναγάγει ότι η προσφεύγουσα είχε την πρόθεση να αμφισβητήσει την εκ μέρους του τμήματος ανακοπών εκτίμηση της δηλώσεως του Blacha.

22 Πέραν αυτών, το Γραφείο υποστηρίζει ότι από το άρθρο 62, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 40/94 δεν προκύπτει επίσης ότι το τμήμα προσφυγών είχε την υποχρέωση να εξετάσει τη νομιμότητα της αποφάσεως του τμήματος ανακοπών όσον αφορά την εκτίμηση της δηλώσεως του Blacha. Κατά την άποψη του Γραφείου, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι υποχρεώνει το τμήμα προσφυγών να ασκεί τις αρμοδιότητες του τμήματος ανακοπών που εξέδωσε την απόφαση κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή όσον αφορά σημεία τα οποία δεν προβλήθηκαν στο υπόμνημα στο οποίο εκτίθενται οι λόγοι της προσφυγής.

23 Το Γραφείο προσθέτει ότι αντίθετη ερμηνεία δεν θα ήταν συμβατή με την αρχή η οποία διατυπώνεται στο τέλος του άρθρου 74, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, κατά την οποία, στις διαδικασίες inter partes, δεν εξετάζει παρά τα πραγματικά περιστατικά, τα αποδεικτικά στοιχεία και τα επιχειρήματα τα οποία επικαλούνται οι διάδικοι.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

24 Όπως προκύπτει από το άρθρο 61, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, το τμήμα προσφυγών έχει την υποχρέωση να εξετάσει κατ' ουσίαν την προσφυγή όταν αυτή είναι παραδεκτή. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 62, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, το τμήμα προσφυγών μπορεί είτε να ασκήσει τις αρμοδιότητες του τμήματος ανακοπών που εξέδωσε την απόφαση κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή είτε να αναπέμψει την υπόθεση στο εν λόγω τμήμα για τα περαιτέρω. Η τελευταία αυτή διάταξη περιλαμβάνει επομένως μια ένδειξη όχι μόνον όσον αφορά το περιεχόμενο που μπορεί να έχει μια απόφαση του τμήματος προσφυγών αλλά επίσης όσον αφορά την έκταση του ελέγχου που αυτό είναι υποχρεωμένο να ασκήσει έναντι της αποφάσεως κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή.

25 Από τη νομολογία προκύπτει συναφώς ότι υφίσταται λειτουργική συνέχεια μεταξύ του εξεταστή και του τμήματος προσφυγών [αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 1999, T-163/98, Procter & Gamble κατά ΓΕΕΑ (BABY-DRY), Συλλογή 1999, σ. II-2383, σκέψεις 38 έως 44, και της 12ης Δεκεμβρίου 2002, T-63/01, Procter & Gamble κατά ΓΕΕΑ (Σχήμα σαπουνιού), Συλλογή 2002, σ. II-5255, σκέψη 21]. Η νομολογία αυτή πρέπει να ισχύει επίσης για τις σχέσεις οι οποίες υφίστανται μεταξύ των λοιπών υπηρεσιών του Γραφείου οι οποίες αποφαίνονται σε πρώτο βαθμό, όπως τα τμήματα ανακοπών και ακυρώσεων και των τμημάτων προσφυγών.

26 Κατά συνέπεια, η αρμοδιότητα των τμημάτων προσφυγής του Γραφείου συνεπάγεται επανεξέταση των αποφάσεων που λαμβάνουν οι αποφαινόμενες σε πρώτο βαθμό υπηρεσίες του Γραφείου. Στο πλαίσιο της επανεξετάσεως αυτής, η έκβαση της προσφυγής εξαρτάται από το κατά πόσον μια νέα απόφαση έχουσα το ίδιο διατακτικό με την απόφαση κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή μπορεί ή όχι να ληφθεί νομίμως κατά τον χρόνο εκδικάσεως της προσφυγής. Επομένως, τα τμήματα προσφυγών μπορούν, υπό τη μόνη επιφύλαξη του άρθρου 74, παράγραφος 2, του κανονισμού 40/94, να κάνουν δεκτή την προσφυγή, βάσει νέων πραγματικών περιστατικών που επικαλείται ο προσφεύγων ή ακόμη βάσει νέων αποδεικτικών στοιχείων που αυτός προσκομίζει.

27 Εν προκειμένω, σημείο αντιδικίας μεταξύ των διαδίκων είναι το κατά πόσον, στη διαδικασία ενώπιον του τμήματος προσφυγών, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε ρητώς την εκ μέρους του τμήματος ανακοπών εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων που είχε προσκομίσει κατά τη διαδικασία ενώπιον αυτής της υπηρεσίας και, ιδίως, της δηλώσεως του Blacha. Από το σημείο 12 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει συναφώς ότι το τμήμα προσφυγών έκρινε, βάσει του υπομνήματος της προσφεύγουσας στο οποίο εκτίθενται οι λόγοι της προσφυγής της, ότι αυτό δεν συνέβαινε.

28 Ωστόσο, και αν ακόμη υποτεθεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβήτησε ρητώς την εκ μέρους του τμήματος ανακοπών εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων που είχε προσκομίσει κατά τη διαδικασία ενώπιον της υπηρεσίας αυτής και, ιδίως, της δηλώσεως του Blacha, όπως ισχυρίζεται το Γραφείο, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να απαλλάξει το τμήμα προσφυγών από την υποχρέωσή του να προβεί σε δική του εκτίμηση αυτών των αποδεικτικών στοιχείων.

29 Συγκεκριμένα, υπό το φως των εκτιμήσεων που εκτίθενται ανωτέρω στις σκέψεις 25 και 26, κρίνεται ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από το Γραφείο, η έκταση του ελέγχου που οφείλει να ασκήσει το τμήμα προσφυγών έναντι της αποφάσεως κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή δεν καθορίζεται, κατ' αρχήν, από τους λόγους που επικαλείται ο προσφεύγων. Επομένως, έστω και αν ο προσφεύγων δεν προέβαλε κάποιον συγκεκριμένο λόγο, το τμήμα προσφυγών οφείλει ωστόσο να εξετάσει, υπό το φως όλων των λυσιτελών νομικών και πραγματικών στοιχείων, αν μια νέα απόφαση έχουσα το ίδιο διατακτικό με την απόφαση κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή μπορεί νομίμως να ληφθεί κατά τον χρόνο εκδικάσεως της προσφυγής.

30 Επισημαίνεται συναφώς, πρώτον, ότι σύμφωνα με τον κανόνα 48, στοιχείο γ', του κανονισμού 2868/95, ο οποίος αναφέρεται στο παραδεκτό του δικογράφου της προσφυγής όπως προκύπτει από τον κανόνα 49, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, στο δικόγραφο της προσφυγής πρέπει μόνον να αναφέρεται η απόφαση κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή και να προσδιορίζεται αν η απόφαση πρέπει να

τροποποιηθεί ή να ακυρωθεί. Απεναντίας, η διάταξη αυτή δεν απαιτεί να μνημονεύονται, στο δικόγραφο της προσφυγής, συγκεκριμένοι λόγου. Επομένως, μόνον το αντικείμενο, αλλά όχι η έκταση του ελέγχου που οφείλει να ασκήσει το τμήμα προσφυγών, πρέπει να προσδιορίζεται από τον προσφεύγοντα.

31 Δεύτερον, η ερμηνεία που εκτίθεται ανωτέρω στη σκέψη 29 δεν μπορεί να θίξει την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 59, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 40/94, κατά το οποίο, εντός προθεσμίας τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της αποφάσεως, πρέπει να κατατεθεί γραπτώς υπόμνημα που να εκθέτει τους λόγους της προσφυγής. Συγκεκριμένα, ο προσφεύγων έχει την ευχέρεια να προβάλει, στο υπόμνημα αυτό, στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι πρέπει να ακυρωθεί ή να τροποποιηθεί η απόφαση κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή καθόσον μια νέα απόφαση έχουσα το ίδιο διατακτικό με αυτή δεν θα μπορούσε πλέον να εκδοθεί νομίμως κατά τον χρόνο εκδικάσεως της προσφυγής. Συναφώς, ο διάδικος πρέπει ενδεχομένως να επικαλεστεί επιπλέον νέα πραγματικά περιστατικά ή να προσκομίσει νέα αποδεικτικά στοιχεία, εντός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 74, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του κανονισμού 40/94 και υπό την μόνη επιφύλαξη της παραγράφου 2 της ίδιας διατάξεως. Επομένως, το υπόμνημα που προβλέπεται στο άρθρο 59, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 40/94 διευκολύνει την ομαλή εξέλιξη της διαδικασίας εκδικάσεως της προσφυγής, χωρίς ωστόσο να πρέπει να θεωρηθεί ότι η έκταση της εξετάσεως που πρέπει να διενεργήσει το τμήμα προσφυγών έναντι της αποφάσεως κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή καθορίζεται ή περιορίζεται από τους λόγους που επικαλείται ο προσφεύγων.

32 Τρίτον, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από το Γραφείο, η υποχρέωση του τμήματος προσφυγών να προβεί σε εξέταση της αποφάσεως κατά της οποίας στρέφεται η προσφυγή έστω και αν δεν προβάλλονται ειδικοί λόγοι από τον ενδιαφερόμενο διάδικο δεν είναι αντίθετοι προς τον κανόνα που διατυπώνεται στο άρθρο 74, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του κανονισμού 40/94, κατά τον οποίο, στις διαδικασίες inter partes, οι υπηρεσίες του Γραφείου, συμπεριλαμβανομένων των τμημάτων προσφυγών, εξετάζουν μόνον τα επιχειρήματα που προβάλλουν και τα αιτήματα που υποβάλλουν οι διάδικοι. Ενόψει των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων της διατάξεως αυτής, εκτιμάται ότι η εν λόγω διάταξη περιορίζει διττώς τη διενεργούμενη από το Γραφείο εξέταση. Συγκεκριμένα, αναφέρεται αφενός στην πραγματική βάση των αποφάσεων του Γραφείου, ήτοι στα πραγματικά περιστατικά και στα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία οι αποφάσεις αυτές μπορούν εγκύρως να

στηρίζονται [βλ., υπό την έννοια αυτή την απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Ιουνίου 2002, Τ-232/00, Chef Revival USA κατά ΓΕΕΑ — Massagué Marín (Chef), Συλλογή 2002, σ. II-2749, σκέψη 45] και, αφετέρου, στη νομική βάση των αποφάσεων αυτών, ήτοι στις διατάξεις που οφείλει να εφαρμόζει η επιληφθείσα υπηρεσία. Επομένως, το τμήμα προσφυγών, αποφαινόμενο επί προσφυγής κατά αποφάσεως με την οποία περατώνεται διαδικασία ανακοπής, μπορεί να στηρίξει την απόφασή του μόνον στους σχετικούς λόγους απαραδέκτου που επικαλέστηκε ο ενδιαφερόμενος διάδικος καθώς και στα προβληθέντα από αυτόν σχετικά πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία. Ωστόσο, ένας τέτοιος περιορισμός της νομικής και πραγματικής βάσεως του ασκούμενου από το τμήμα προσφυγών ελέγχου είναι συμβατός με την αρχή κατά την οποία η έκταση του ελέγχου που οφείλει να διενεργήσει το τμήμα προσφυγών έναντι της αποφάσεως κατά της οποίας ασκείται η προσφυγή δεν εξαρτάται από το αν ο προσφεύγων προβάλλει έναν συγκεκριμένο λόγο, επικρίνοντας την ερμηνεία ή την εφαρμογή μιας διατάξεως στην οποία προέβη η υπηρεσία που αποφάνθηκε σε πρώτο βαθμό ή ακόμη την εκ μέρους της υπηρεσίας αυτής εκτίμηση ενός αποδεικτικού στοιχείου. Συγκεκριμένα, από την αρχή της λειτουργικής συνέχειας απορρέει ότι, εντός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 74, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του κανονισμού 40/94, το τμήμα προσφυγών οφείλει να στηρίξει την απόφασή του σε όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που ο ενδιαφερόμενος προέβαλε είτε κατά τη διαδικασία ενώπιον της υπηρεσίας που αποφάνθηκε σε πρώτο βαθμό είτε, υπό την μόνη επιφύλαξη της παραγράφου 2 της διατάξεως αυτής, κατά τη διαδικασία εκδικάσεως της προσφυγής.

33 Τέταρτον, η εκτιθέμενη ανωτέρω στη σκέψη 29 ερμηνεία επιρρωννύεται από το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94 και υπό την μόνη επιφύλαξη της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού σχετικά με τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία δεν έχουν ούτε κατοικία, ούτε έδρα, ούτε πραγματική ή ενεργό βιομηχανική ή εμπορική εγκατάσταση στην Κοινότητα, οι μετέχοντες στις διαδικασίες ενώπιον του Γραφείου μπορούν να παρίστανται χωρίς επαγγελματία εκπρόσωπο ούτε, κατά μείζονα λόγο, δικηγόρο.

34 Τέλος, η εκτιθέμενη ανωτέρω στη σκέψη 29 ερμηνεία δεν ανασκευάζεται από το γεγονός ότι η έκταση του ελέγχου που διενεργούν τα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα στο πλαίσιο ευθείας προσφυγής καθορίζεται, υπό τη μόνη επιφύλαξη των λόγων δημοσίας τάξεως, από τους λόγους οι οποίοι προβάλλονται στην προσφυγή.

Συγκεκριμένα, αφενός, η διαδικασία ενώπιον των τμημάτων προσφυγών δεν έχει δικαιοδοτικό αλλά διοικητικό χαρακτήρα (προμνημονευθείσα απόφαση Σχήμα σαπουνιού, σκέψεις 21 έως 23). Αφετέρου και αντίθετα προς τα ισχύοντα κατά τη διαδικασία ενώπιον των δικαιοδοτικών κοινοτικών οργάνων, στο εισαγωγικό δικόγραφο κατά τη διαδικασία ενώπιον του τμήματος προσφυγών δεν πρέπει να μνημονεύονται ειδικοί λόγοι όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω στη σκέψη 30.

35 Κατά συνέπεια, παραλείποντας να εκτιμήσει το ίδιο τα αποδεικτικά στοιχεία που η προσφεύγουσα είχε προσκομίσει κατά τη διαδικασία ενώπιον του τμήματος ανακοπών και, ιδίως, τη δήλωση του Blacha, το τμήμα προσφυγών παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει του άρθρου 61, παράγραφος 1, και του άρθρου 62, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94. Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει ως εκ τούτου να γίνει δεκτός.

36 Η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει επομένως να ακυρωθεί, χωρίς να συντρέχει λόγος εξετάσεως των λοιπών λόγων ακυρώσεως που προβάλλει η προσφεύγουσα.

Επί των δικαστικών εξόδων

37 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή το καθού ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της προσφεύγουσας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει την απόφαση του τρίτου τμήματος προσφυγών του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) της 12ης Σεπτεμβρίου 2001 (υπόθεση R 738/2000-3).

2) Καταδικάζει το Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) στα δικαστικά έξοδα.

Forwood Pirrung Meij

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

N. J. Forwood